

propter diversa veterum hac de re iudicia. Ptolemaeus enim tria Rheni ponit ostia. Tacitus tamen non nisi duorum meminit. Vnum est, ubi Mosæ commiscetur, & Vahalis vocatur: Alterum vero, quo Germaniam prætervehitur, donec Oceano misceatur. Strabo quoque duo ostia Rheni ab Alinio tradi refert, eosque accusandos ait, qui plura dicant, idemque Pomponius Mela sentire videtur. Nostro autem ævo tria Rheni ostia esse scimus, quorum tertium Isala vocatur. Vtrum igitur tertium illud ostium Taciti tempore haud fuerit, sed posteriore eruperit tempore, indagatione nequaquam indignum videtur. Duæ namque jam Insulæ inter Rheni sunt ostia, quarum una Batavorum & Caninefatum; altera Velavia dicta est. Duobus alveis Drusus tertium addidit, perfosso ob suas commoditates spatium, quod Rhenum inter & Isalam interjectum est, & flumine majore per alienum alveum in lacus admissio. Hinc ortum est nomen Fossæ Drusianæ. Habemus ergo tria nunc Rheni cornua, dextrorsum Flevum, qui Ptolemæo est *ἡ ἀνατολικὴ ῥῆμα*, & dextersum Vaholim, qui Plinio Helius dicitur, Græcis *ἡ δεξιὴ ῥῆμα*, & medium inter hæc cornua Rhenum, qui per Lugdunum & castra Romanorum leni agmine fluens in Oceanum Germanicum se olim exoneravit, ad vicum Cattorum. Tria illa ostia designavit Plinius, quum dixit, Rhenum à Septentrione in lacus, ab Occidente in amnem Mosam se spargere, ac medio inter hæc ore modicum nomini suo custodire alveum. Merito ille modicum dixit, nam, abactis per divergium Drusianū aquis, factus est Rhenus multo quam antea angustior & exilior: adeo ut quibus religio fuit plura Rheno cornua, quam duo adscribere, ii præterito medio Flevum tantum & Vaholim commemorarent. Atque hoc etiam mihi videtur fecisse Tacitus Annal. 2. Tandem verò etiam obstructo arenis ore isto, quum non sufficerent hauriendis aquis duo illi alvei, eoque perpetuis inundationibus essent expositi, quotquot Batavorum insulam & extra eam loca depressiora populi habitabant, visum fuit è re publica Rhenum, effossis novis aliquot alveis, præsertim qua jam ipse se exoneraverat, abducere, & aggeribus admotis intra alveos illos constringere. Sic deducta est Lecca, sic Isala, sic elices illi, qui inter Flevum & medium Rheni ostium fuisse olim perhibentur, Egmunda, Schoreli, Crabbedami, quorum adhuc spectantur vestigia, nisi quis posteriora ista non nisi naturæ opera fuisse malit. Hollandiam (inquit Petrus Nannius) à Frisia olim dividebant æstuarium Oceani aut Rheni, cujus etiam alveus siccus videtur non procul à pago Schorel, vetusque suum no-

men obtinet. Et rursum: Egmunda ab angusto Rheni ostio, **Eng-mont** etiam nunc dicitur. credo quod stagna Rheni ibi suum emissarium in Oceanum haberent. Certe intra secundum lapidem, ad viculum nomine Crabbendam, visitur alveus Rheni, qui nomen suum antiquum retinuit, licet à Rheno destitutus. Quando autem medium istud ostium obstructum, & quando Lecca effossus fuerit, ostendit Cornelius Aurelius: Meatum, inquit, fluminis Rheni, qui ab oppido Grinnes prope Dorestadium à tergo nostram Bataviam usque in Oceanum perpetuo decursu alluebat, hoc modo obstructum esse, haud semel ex vetustissimis Trajectinorum Chronicis legimus. Tempore enim Hungeri (qui undecimus à Willebrordo præsidebat Episcopus) quum Dani juxta S. Frederici prophetiam Trajectum, totamque Hollandiam hostiliter devastassent, visæ sunt in cælo stellæ inter se concurrere, fulgura, Iovisque tela acius stridere, flumina supra modum augeri & incrementum, quod utique non tantum ad præsens damna inferre, verum etiam & aliqua significare futura Isidorus testatur. Quid multis? tanta Circio flante facta est ex Catwico versus Leidas maris inundatio, ut ad Trajecti mœnia pisces marini caperentur, omnisque Batavia aquis tegetur, Rheni aquis retrorsum actis, nec in mare se exonerantibus. Hoc igitur malo afflicti, Hollandi, Trajectini, sibi posterisque suis de majore periculo provisuri, deliberato diu censuere decreto, ut ab urbe Dorestadio, ab utraque ripa modici amnis à Rheno deorsum Viennam versus stillantis, Leccam dicunt, aggeres construerent, & in eos effossis rudibus manufacto meatu Rheni fluentia deflecterent. Referunt hæc plerique in annum Domini 860. Hac ergo occasione factum est, ut Lecca & Isala effoderentur. Habuit tamen ea res illud incommodi, quod qui ad medium Rheni alveum magna jam parte obstructo ostio arefactum siti erant, non haberent viam, qua merces suas in Oceanum possent exportare. Quocirca statuerunt effosso transverso meatu huic incommodo mederi. Placuit ei rei Goudam & Woudam exiguos rivos deducere, & cum Isala Rhenoque conjungere, & circa primam Isalæ admissionem ingentibus obicibus repagulis aquas coercere, quibus naves ex Isala in Goudam tuto adveherentur. Cataractis istis ad Isalam additum est telonium, & telonio arx à Florentio Comite, Guilielmi Romanorum regis filio. Illexit autem loci opportunitas multos, ut hic sedem figerent, crevitque paulatim frequentia in justam civitatem, quæ hodie Gouda ab amne isto vel rivo dicitur.